

Innst. O. nr. 98.

(1998-99)

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i aksjelovgivningen m.v.

Ot.prp. nr. 65 (1998-99).

Til Odelstinget.

1. SAMMENDRAG

1.1 Proposisjonens hovedinnhold

I proposisjonen fremmer Justisdepartementet forslag om endringer i aksjeloven, allmennaksjeloven, stiftelsesloven og foretaksregisterloven.

Proposisjonen inneholder for det første forslag om endring av flertallskravet for innføring av omsetningsbegrensninger i form av såkalte personklausuler og forkjøpsrettsbestemmelser i aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper.

Videre behandles spørsmålet om ansvaret for den daglige ledelse i aksjeselskaper hvor det ikke er tilsatt daglig leder.

Det foreslås endringer i reglene om beregningen av verdien av tingsinnskudd som følge av den nye regnskapsloven. Det foreslås også en endring av definisjonen av fri egenkapital, slik at det ved beregningen av denne skal gjøres fradrag bl.a. for vederlag som er brukt for å erverve egne aksjer. Videre foreslås det enkelte endringer i reglene om omdanning fra aksjeselskap til allmennaksjeselskap og omvendt.

Justisdepartementet foreslår dessuten en endring mht. hvilke utenlandske selskaper som kan likestilles med norske morselskaper i forhold til reglene om et aksjeselskaps eller allmennaksjeselskaps adgang til å gi kreditt til, eller stille sikkerhet for aksjeeierne. Forslaget har bakgrunn i EØS-avtalen.

Ellers inneholder proposisjonen forslag om retting av inkurier og enkelte tekniske tilpasninger.

1.2 Flertallskrav for innføring av omsetningsbegrensninger i vedtektene

Det følger av aksjeloven og allmennaksjeloven § 5-20 at en beslutning av generalforsamlingen om å innskrenke retten til å overdra, erverve eller eie aksjer som hovedregel bare kan vedtas med tilslutning fra samtlige aksjeeiere. Det følger av dette at både innføring av vedtektsbestemmelser om forkjøpsrett og inn-

føring av såkalte personklausuler krever enstemmighet.

Kravet om enstemmighet modifiseres ved bestemmelsen i § 5-19 i de to lovene. Her fremgår det at en beslutning om at retten til å erverve aksjer skal være betinget av samtykke fra selskapet, kan vedtas med tilslutning fra eiere av aksjer som utgjør mer enn ni tideler av den aksjekapital som er representert på generalforsamlingen, og dessuten flertall som for vedtektsendring.

Da aksjeloven og allmennaksjeloven ble endret i 1998, tok to av høringsinstansene opp spørsmålet om rimeligheten av lovens krav om enstemmighet for å innføre andre former for omsetningsbegrensninger enn samtykkeklausuler. NHO mente at personklausuler og regler om forkjøpsrett burde kunne vedtas med kvalifisert flertall. Også Den norske Bankforening ga uttrykk for at personklausuler burde kunne vedtas med kvalifisert flertall. Forslaget ble imidlertid ikke fulgt opp den gang, men justiskomiteen uttalte i Innst. O. nr. 57 (1997-98) bl.a. at man forutsatte at departementet ville vurdere forslaget.

I høringsbrevet ble det foreslått en endring av aksjeloven og allmennaksjeloven § 5-19 annet ledd, slik at innføring av personklausuler i vedtektene kan besluttes etter samme regler som samtykkeklausuler. Begrunnelsen for forslaget er hensynet til at selskapet skal kunne beskytte seg mot uønskede eiere. Når det gjelder vedtektsbestemmelser om forkjøpsrett, ble det imidlertid foreslått å videreføre enstemmighetskravet. Disse reglene ivaretar først og fremst hensynet til de andre aksjonærene.

Forslaget får tilslutning fra alle de høringsinstanser som har uttalt seg. Den norske Bankforening og Næringslivets Hovedorganisasjon mener dessuten at også forkjøpsrettsklausuler bør være omfattet av flertallsreglene.

Når det gjelder flertallskravet for innføring av forkjøpsrettsbestemmelser, er departementet noe i tvil.

Når man har konkludert med at det ikke bør være krav om enstemmighet verken for samtykkebestemmelser eller personklausuler, kan det imidlertid være vanskelig å begrunne hvorfor enstemmighetskravet skal opprettholdes for regler om forkjøpsrett. Etter en helhetsvurdering går departementet derfor nå inn for at både forkjøpsrettsbestemmelser og personklausuler skal kunne innføres i vedtektene med tilslutning fra ni tildeler av den aksjekapital som er representert på generalforsamlingen, og dessuten flertall som for vedtektsendring.

1.3 Ansvaret for den daglige ledelse når selskapet ikke har daglig leder

I aksjeloven § 6-12 første ledd tredje punktum bestemmes det at dersom selskapet ikke har daglig leder, står *styret* for den daglige ledelse. § 6-2 første ledd tredje punktum bestemmer på den annen side at dersom selskapet ikke har daglig leder, står *styrelederen* for den daglige ledelse. Det er uklart hvordan de to bestemmelsene skal forstås i forhold til hverandre, og i høringsbrevet ble det foreslått å oppheve § 6-12 første ledd tredje punktum.

§ 6-2 første ledd tredje punktum kom inn i loven under stortingsbehandlingen. Meningen fra justiskomiteens side synes å være å pålegge ethvert aksjeselskap å ha daglig leder - på den måten at dersom selskapet ikke har tilsatt en egen daglig leder, er det styrelederen som må fylle denne rollen. I så fall blir regelen i § 6-12 nødvendig eller direkte misvisende.

Flere høringsinstanser uttaler at de støtter forslaget. Enkelte mener at bestemmelsen i § 6-2 bør åpne for at andre enn styrelederen kan stå for den daglige ledelsen når det ikke er tilsatt en egen daglig leder. Brønnøysundregistrene uttaler bl.a. at man kan stille spørsmål ved om regelen i § 6-2 betyr at styrelederen er daglig leder i selskap som ikke har ansatt egen daglig leder, eller om han bare skal utføre de gjøremål som ellers hører inn under den daglige ledelsen av selskapet.

Departementet legger til grunn at § 6-2 skal forstås slik at den regulerer den interne kompetanse- og ansvarsfordelingen i styret. Det er da naturlig å anta at styrelederen er ment å ha samme kompetanse som daglig leder er tillagt etter § 6-14. Derimot antar departementet at det ikke har vært meningen å gi styrelederen rett til å representere selskapet utad i saker som inngår i den daglige ledelse etter § 6-32. Skal styrelederen representere selskapet utad, må dette besluttes av styret, eventuelt må det gis særskilt fullmakt. Denne forståelsen av regelen bør imidlertid komme klarere til uttrykk i loven, og bestemmelsen bør flyttes til § 6-14 første ledd. Departementet fremmer forslag i samsvar med dette.

Spørsmålet om i hvilken utstrekning styrelederen skal likestilles med daglig leder, reiser seg også i forhold til flere andre bestemmelser i aksjeloven som gir daglig leder rettigheter eller pålegger ham eller henne plikter.

§ 6-2 må antakelig forstås slik at det ikke er adgang til å fravike ordningen om at styrelederen har ansvaret for den daglige ledelse i de tilfeller det ikke er tilsatt særskilt daglig leder. Dette har betydning for de tilfeller der man ønsker at styret som kollektivt organ skal ha ansvaret for den daglige ledelse. Departementet har vanskelig for å se at avgjørende hensyn skulle tilsi at dette bør forbys, og foreslår derfor en tilføyelse om at det kan bestemmes at styret skal stå for den daglige ledelse.

Departementets lovforslag tar sikte på en klargjøring av regelen i § 6-2 første ledd tredje punktum i tråd med det som synes å ha vært Stortingets forutsetninger. I realiteten innebærer den nye aksjelovens regler at man har to typer daglige ledere som er undergitt noe forskjellige regler alt etter hvordan de er utpekt til vervet. Etter departementets syn ville det gi et enklere regelverk om man enten rendyrket prinsippet om at selskaper med en aksjekapital på mindre enn tre millioner kroner kan unnlate å ha daglig leder, eller gjorde det obligatorisk for alle aksjeselskaper å ha daglig leder.

1.4 Regnskapsføring av tingsinnskudd

Når det gjelder aksjelovens og allmennaksjelovens regler om regnskapsføring av aksjeinnskudd i andre eiendeler enn penger (tingsinnskudd), følger det av aksjeloven og allmennaksjeloven at tingsinnskudd i forbindelse med stiftelse og kapitalforhøyelse skal vurderes til virkelig verdi. Bestemmelsene bygger således på hovedregelen etter regnskapsloven om at regnskapsføringen skal skje etter transaksjonsprinsippet.

Regnskapsloven gjør imidlertid enkelte unntak fra transaksjonsprinsippet som bl.a. innebærer at regnskapsføring av fusjon i visse tilfeller skal gjennomføres etter kontinuitetsprinsippet, dvs. at den verdien eiendelen var ført opp med i balansen til det selskapet den er tatt ut fra, også må benyttes i balansen til det selskapet den skal skytes inn i. Bakgrunnen for dette er at regnskapsloven bygger på at det bare er reelle transaksjoner som kan begrunne en endring av regnskapsmessige verdier. Synspunktet er at det ikke skal være anledning til å få en ny verdimåling av eiendeler og gjeld ved å foreta pro forma transaksjoner, for eksempel ved en fusjon. Disse reglene skal gå foran aksjelovens regler om regnskapsføring til virkelig verdi.

Aksjelovens og allmennaksjelovens regler om virkelig verdi er etter dette noe misvisende, fordi regnskapsloven - både uttrykkelig og forutsetningsvis - innebærer at man i flere sammenhenger skal anvende kontinuitetsprinsippet. Departementet foreslår derfor en endring av aksjeloven og allmennaksjeloven § 2-7 tredje punktum og § 10-12 første ledd tredje punktum, hvor det presiseres at det skal gjøres unntak fra prinsippet om vurdering til virkelig verdi i de til-

feller det følger av regnskapsloven at innskuddet skal videreføres til balanseførte verdier.

Et klart flertall av høringsinstansene støtter forslaget. Noen av høringsinstansene reiser imidlertid spørsmål om det bør gjøres en tilsvarende endring når det gjelder reglene i § 3-6 om såkalte tingsuttak, som bestemmer at ved overføring av verdier som direkte eller indirekte kommer aksjeeieren til gode, skal verdien beregnes etter virkelig verdi på dagen for overføringen.

§ 3-6 regulerer etter departementets syn ikke spørsmålet om hvordan et tingsuttak skal regnskapsføres. Når det gjelder spørsmålet om en overføring av en eiendel til en aksjeeier skal anses som en utdeling etter § 3-6, kan det ikke være aktuelt å legge noe annet til grunn enn virkelig verdi, og det er dermed ved tingsuttak ikke nødvendigvis parallellitet mellom regnskapsreglene og den selskapsrettslige verdivurderingen. Departementet går etter dette ikke inn for noen endring av aksjeloven og allmennaksjeloven § 3-6 annet ledd annet punktum.

Norsk RegnskapsStiftelse uttaler at det også i forhold til regelen i § 3-9 om konserninterne transaksjoner bør klargjøres at bestemmelsen ikke er til hinder for regnskapsmessig kontinuitet. Slik departementet forstår uttalelsen, mener man at regnskapsføringen skal være bestemmende for hvilket vederlag det skal være anledning til å yte ved kjøp, salg og andre avtaler som inngås mellom selskaper i samme konsern. En slik regel vil være i direkte motstrid med det prinsippet man har ment å uttrykke i § 3-9, og departementet har etter dette ikke fulgt opp forslaget.

1.5 Regnskapsføring av egne aksjer

Aksjeloven og allmennaksjeloven kapittel 9 tillater på visse vilkår at et selskap erverver sine egne aksjer. Selskapet kan bare erverve egne aksjer dersom selskapets frie egenkapital overstiger det vederlaget som skal ytes for aksjene.

Ved overgang fra ett regnskapsår til et annet, taler lovens system for at erverv av egne aksjer som er foretatt i løpet av foregående år, kommer til fradrag i den frie egenkapitalen i årsregnskapet for dette året. Etter den nye regnskapsloven gjelder det imidlertid noe annet ved at det først skal gjøres fradrag i bundet egenkapital. Deretter skal man angripe annen egenkapital. Det er dermed ikke fullt samsvar mellom de selskapsrettslige og de regnskapsmessige reglene.

Justisdepartementet foreslo i høringsbrevet at regnskapsloven § 6-2 annet ledd endres, slik at vederlaget for egne aksjer fullt ut skal komme til fradrag i posten "annen egenkapital".

Noen instanser støtter den foreslåtte endringen, mens andre går imot og mener at forslaget vil føre til at viktig informasjon om selskapets egenkapital og sammensetningen av egenkapitalen svekkes. Norsk RegnskapsStiftelse foreslår at problemet i stedet løses

ved en endring av definisjonen av fri egenkapital i aksjeloven og allmennaksjeloven § 8-1.

Departementet bemerker at reglene i aksjeloven og allmennaksjeloven i 1997 innebærer en viss liberalisering i forhold til tidligere aksjelovgivning når det gjelder adgangen til å erverve egne aksjer. En av hovedbegrunnelsene for liberaliseringen er den begrensningen aksjelovene oppstiller om at vederlaget må ligge innenfor selskapets frie egenkapital. Etter departementets syn har den nye regnskapslovens regler om regnskapsføring av egne aksjer fått en noe utilsiktet virkning for de selskapsrettslige begrensninger som er ment å gjelde for adgangen til å erverve egne aksjer.

Departementet tar til etterretning at en del høringsinstanser ut fra regnskapsfaglige vurderinger ikke ønsker en slik endring av regnskapsloven som departementet foreslo i høringsbrevet. På denne bakgrunn går departementet inn for å videreføre regnskapslovens § 6-2 annet ledd.

Ut fra de hensyn som er omtalt ovenfor, er departementet likevel av den oppfatning at den selskapsrettslige reguleringen bør gå ut på at fri egenkapital som er «brukt» ett år, ikke kan «brukes» på nytt neste år. Departementet går etter dette inn for en endring av aksjeloven og allmennaksjeloven § 8-1, i hovedsak i tråd med forslaget fra Norsk RegnskapsStiftelse. Forslaget innebærer at det ved vurderingen av selskapets frie egenkapital i forhold til aksjerettslige regler skal gjøres fradrag for egne aksjer som selskapet har ervervet tidligere.

Enkelte av høringsinstansene tar opp spørsmålet om korleksjon av overkursfondet, men departementet foreslår ingen endring i disse reglene.

1.6 Omdanning fra aksjeselskap til allmennaksjeselskap og omvendt

Aksjeloven kapittel 15 regulerer omdanning fra aksjeselskap til allmennaksjeselskap. Etter disse reglene kan et aksjeselskap omdannes til et allmennaksjeselskap ved beslutning av generalforsamlingen med flertall som for vedtektsendring. Det er likevel en forutsetning at selskapet oppfyller de særlige krav som allmennaksjeloven stiller til allmennaksjeselskaper, jf. særlig kravet om at et allmennaksjeselskap må ha en aksjekapital på minst en million kroner.

§ 15-1 gir regler om generalforsamlingens vedtak om omdanning, og stiller krav til hva slags dokumentasjon som skal foreligge før generalforsamlingen treffer sitt vedtak. Reglene er i samsvar med den tidligere aksjeloven § 14-23. Annet ledd første punktum i denne bestemmelsen er imidlertid ikke videreført. Denne bestemmelsen gikk ut på at selskapet ved omdanningen skulle ha en egenkapital som minst svarte til den aksjekapital som selskapet skulle ha som allment aksjeselskap. Departementet ser det som en inkurie at denne bestemmelsen ikke er videreført i den nye loven, og foreslår at dette nå gjøres.

Heller ikke i allmennaksjeloven stilles det krav til selskapets egenkapital ved omdanningen til et aksjeselskap. Behovet for dette er mindre fordi allmennaksjelovens regler gjennomgående er strengere enn aksjelovens regler. Det er imidlertid vanskelig å se noen grunn til å stille krav om en uavhengig redegjørelse og åpningsbalanse slik det gjøres i § 15-1 hvis det ikke samtidig gjelder noe krav til egenkapitalens størrelse. Departementet foreslår derfor også å endre allmennaksjeloven § 15-1 ved å oppheve bestemmelsens første ledd annet punktum.

Aksjelovutvalgets forslag til ny allmennaksjelov hadde en bestemmelse om at beslutning om omdanning fra allmennaksjeselskap til aksjeselskap krevde enstemmighet dersom omdanningen ville medføre omsetningsbegrensninger. I Ot.prp. nr. 23 (1996-97) ble det imidlertid også for aksjeselskaper foreslått som lovens hovedregel at aksjene skulle være fritt omsettelige, og det var dermed ikke behov for en slik regel. Stortinget gikk imidlertid inn for Aksjelovutvalgets forslag om at det etter aksjelovens hovedregel skulle være begrenset omsettelighet.

Departementet foreslår at det tas inn en regel i allmennaksjeloven som skjerper flertallskravet i tilfeller hvor omdanningen vil medføre begrensninger i omsetningsadgangen. Departementet mener imidlertid at det må være tilstrekkelig med det samme flertallskravet som det som gjelder når et allmennaksjeselskap ønsker å innføre slike omsetningsbegrensninger i vedtektene, dvs. at de som stemmer må utgjøre minst ni tideler av den aksjekapital som er representert på generalforsamlingen, og dessuten flertall som kreves for vedtektsendring.

1.7 Kreditt og sikkerhetsstillelse fra norske datterselskaper til utenlandske morselskaper

Aksjeloven og allmennaksjeloven § 8-7 første ledd bestemmer at et aksjeselskap eller allmennaksjeselskap bare kan gi kreditt eller stille sikkerhet til fordel for en aksjeeier eller noen av aksjeeierens nærstående innenfor den frie egenkapital. Det er dessuten et vilkår at det stilles betryggende sikkerhet for kravet på tilbakebetaling. I tredje ledd nr. 2 er det likevel gjort unntak fra begrensningene i første ledd for kreditt til eller sikkerhetsstillelse for morselskap eller et annet selskap i samme konsern. Dette unntaket gjelder imidlertid ikke utenfor Norden.

I Ot.prp. nr. 4 (1995-96) ble det antatt at EØS-avtalen ikke var til hinder for at man i aksjeloven opprettholdt forskjellen mellom norske og utenlandske morselskaper. EFTA Surveillance Authority (ESA) har imidlertid i en uttalelse av 8. desember 1998 konkludert med at de norske reglene ikke er forenlige med EØS-avtalen. Norge ble gitt en frist på tre måneder til å treffe de nødvendige tiltak for å bringe norsk rett i samsvar med EØS-avtalen.

Etter departementets syn er det ikke ønskelig å endre aksjeloven og allmennaksjeloven slik at alle utenlandske morselskaper, eller eventuelt alle morselskaper fra EØS-statene, blir likestilt med norske morselskaper i forhold til § 8-7. Departementet viser for det første til problemene med å inndrive aksjonærlån i utlandet dersom det norske datterselskapet går konkurs. I Norden har ikke denne innvendingen samme vekt etter vedtakelsen av den nordiske konkurskonvensjonen i 1993. Videre pekes det på at morselskapet etter loven er underlagt de samme eller tilsvarende begrensninger i adgangen til å gi lån til aksjeeierne som det datterselskapet er. Loven hindrer dermed at eierne bak konsernet kan tappe konsernet. Dette har man ingen garanti for hvis man i forhold til reglene om aksjonærlån likestiller ethvert utenlandsk morselskap med norske morselskaper, ettersom EUs selskapsrettsdirektiver ikke har harmonisert reglene om aksjonærlån.

Departementet foreslår på denne bakgrunn en mer begrenset løsning enn å likestille alle morselskaper som hører hjemme i EØS, med norske morselskaper. I stedet foreslås en regel om at morselskaper som hører hjemme i et annet EØS-land og som er underlagt lovgivning om kreditt og sikkerhetsstillelse til aksjeeierne som tilsvarende eller er strengere enn de norske reglene, anses som morselskap i forhold til § 8-7.

1.8 Økonomiske og administrative konsekvenser

De foreslåtte endringene er av privatrettslig karakter, og vil i liten grad berøre det offentlige. Forslagene går først og fremst ut på presiseringer, avklaringer og retting av inkurier, og vil derfor heller ikke ha nevneverdige økonomiske og administrative konsekvenser for private.

2. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen har merket seg at proposisjonen omhandler endringer i aksjeloven, allmennaksjeloven, stiftelsesloven og foretaksregisterloven. Forslagene gjelder noen få realitetsendringer, men inneholder i hovedsak endringer av teknisk karakter av selskapslovgivningen.

Komiteen viser til at enkelte av forslagene som fremmes i proposisjonen er en del av de forpliktelse som følger av EØS-avtalen.

Når det gjelder omsetningsbegrensninger i vedtektene viser komiteen til at aksjelovens og allmennaksjelovens bestemmelse om enstemmighet for å overdra, erverve eller eie aksjer, modifiseres gjennom § 5-19 i de to lovene, slik at vedtak i de nevnte sakene kan fattes med 90 pst. av den aksjekapital som er representert på generalforsamlingen, og med flertall som for vedtektsendringer. Etter en helhetsvurdering foreslås det i proposisjonen at de samme regler gjøres gjeldende for forkjøpsrettsbestemmelser og personklausuler og komiteen slutter seg til dette.

Når det gjelder den daglige ledelse av et selskap der selskapet ikke har ansatt daglig leder, bestemmer aksjeloven på den ene siden at styret i så fall står for den daglige ledelse og på den annen side at det er styrelederen som i så fall har den daglige ledelsen. I proposisjonen foreslås det å presisere at styrelederen i slike tilfeller står for den daglige ledelse, med mindre styret bestemmer at styret kollektivt skal stå for den daglige ledelsen. Komiteen slutter seg til dette.

Komiteen viser til brev til komiteen av 27. mai 1999 fra NHO der det fremgår at man uttrykker skepsis til de regler som foreslås når det gjelder daglig leder. Det reises spørsmål ved om det er hensiktsmessig at forholdet til selskapets daglige ledelse utad og innad skal være forskjellig avhengig av om det er oppnevnt daglig leder eller om den daglige ledelse utøves av styrets leder. Komiteen har forståelse for disse synspunktene, men viser til at aksjeloven først trådte i kraft 1. januar 1999, og komiteen ser det derfor ikke som naturlig å foreta en revurdering av disse spørsmålene etter så kort tid.

I aksjeselskapslovenes regler om regnskapsføring av aksjeinnskudd i andre eiendeler enn penger bestemmes det at slike innskudd skal vurderes til virkelig verdi (transaksjonsprinsippet). Når det gjelder fusjoner åpner imidlertid regnskapsloven i visse tilfeller for at tingsinnskudd skal videreføres med regnskapsmessig kontinuitet ut fra den vurdering at det bare er reelle transaksjoner som rettfærdiggjør en endring av de regnskapsmessige verdiene. Det skal med andre ord ikke være mulig å endre verdien på eiendeler og gjeld gjennom proforma transaksjoner. Proposisjonen foreslår å endre aksjelovene slik at de blir brakt i overensstemmelse med regnskapsloven. Komiteen slutter seg til forslaget.

Det foreslås imidlertid ikke å foreta en tilsvarende endring når det gjelder tingsuttak. Komiteen er enig i dette.

Også i spørsmålet om erverv av egne aksjer er det i dag en viss motstrid mellom aksjelovene og regnskapsloven. Proposisjonen foreslår å løse dette problemet ved en endring av definisjonen av fri egenkapital i aksjelovene og komiteen slutter seg til dette forslaget.

Komiteen slutter seg til forslaget i proposisjonen om at omdannelse fra et allmennaksjeselskap til et aksjeselskap som vil medføre at det innføres omsetningsbegrensninger krever tilslutning fra minst 90 pst. av den aksjekapitalen som er representert på generalforsamlingen, og dessuten med et slik flertall som kreves for vedtektsendring.

Komiteen viser til at proposisjonen foreslår en endring om på hvilken måte utenlandske selskaper kan sidestilles med norske morselskaper i forhold til reglene om et aksjeselskap eller allmennaksjeselskaps adgang til å gi kreditt til, eller stille sikkerhet for aksjeeierne. Forslaget innebærer en mer begrenset løs-

ning enn å likestille alle morselskaper som hører hjemme i EØS, med norske morselskaper. Komiteen slutter seg til proposisjonen.

Komiteen viser til brev til komiteen av 4. juni 1999 fra Nyskappings- og etableringsforumet og til høringsmøte med Norske Sivilingeniørers Forening i forbindelse med behandlingen av Ot.prp. nr. 26 (1998-99) om endringer i konkurs- og pantelovgivningen der de nevnte instanser bl.a. er kritiske til aksjelovens regler om handleplikt når selskapskapitalen reduseres som angitt i § 3-5. Det fremheves at kravene i denne bestemmelsen om handleplikt dersom egenkapitalen utgjør mindre enn halve aksjekapitalen er for strengt, og at reglene åpner for at en virksomhet kan slås konkurs på et altfor tidlig tidspunkt.

Komiteen har forelagt problemstillingen for Justisdepartementet som har avgitt uttalelse i brev til komiteen av 9. juni 1999. I brevet viser departementet til at det var bred oppslutning om regelen om handleplikt da den ble innført. Departementet mener regelen gir en rimelig og fornuftig avveining mellom hensynet til kreditorene og hensynet til de som driver selskapet, og anbefaler ikke en endring.

Komiteen peker for sin del på at aksjeloven som nevnt ovenfor nylig ble behandlet i Stortinget og at den nye loven trådte i kraft 1. januar 1999. Etter komiteens oppfatning er det lite naturlig å ta opp igjen disse spørsmålene nå så kort tid etter at loven er trådt i kraft. Problemstillingen er heller ikke behandlet i den foreliggende proposisjonen. Komiteen vil imidlertid be Regjeringen være oppmerksom på problemstillingen, og foreta en fornyet vurdering av de aktuelle reglene ved en egnet anledning.

3. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til proposisjonen og rår Odels-tinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i aksjelovgivningen m.v.

I.

I lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper (aksjeloven) gjøres følgende endringer:

§ 1-4 annet ledd annet punktum skal lyde:

Unntaket i § 8-7 tredje ledd nr. 2 gjelder *også* kreditt og sikkerhetsstillelse til fordel for morselskap som hører hjemme i en stat som er part i EØS-avtalen, og som er undergitt lovgivning som tilsvarer eller er strengere enn reglene i §§ 8-7 til 8-9, og til fordel for datterselskap av et slikt morselskap hvis datterselskapet er undergitt slik lovgivning og hører hjemme i en stat som er part i EØS-avtalen.

I § 2-6 skal innledningen til første ledd lyde:

(1) Skal selskapet overta eiendeler eller bli part i en avtale som nevnt i § 2-4, skal det utarbeides en redegjørelse som minst inneholder

§ 2-7 tredje punktum skal lyde:

Eiendeler som selskapet mottar som aksjeinnskudd, skal vurderes til virkelig verdi på dagen for åpningsbalansen, med mindre det følger av regnskapsloven at innskuddet skal videreføres til balanseførte verdier.

§ 2-13 annet ledd skal lyde:

(2) Ved forsinket oppgjør av krav på innskudd i andre eiendeler enn penger plikter aksjeeieren å erstatte selskapet rente regnet av innskuddets verdi etter åpningsbalansen.

§ 2-13 tredje ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Har aksjeeieren ikke kjent adresse, skal betalingsoppfordringen kunngjøres i Norsk lysingsblad.

§ 3-2 annet ledd nr. 2 skal lyde:

2 dekning av underskudd som ikke kan dekkes av posten annen egenkapital etter regnskapsloven § 6-2 C II nr. 2;

§ 3-3 annet punktum skal lyde:

Til fondet skal avsettes inntektsført resultatandel ut over utbytte etter regnskapsloven § 5-17 tredje ledd nr. 4.

§ 4-18 første ledd skal lyde:

(1) Er det fastsatt i vedtektene at aksjeerververe eller aksjeeiere skal ha visse egenskaper, skal styret nekte aksjeerverver som ikke tilfredsstiller kravene, innført i aksjeeierboken.

§ 5-19 annet ledd nytt annet og tredje punktum skal lyde:

I et selskap hvor aksjene kan skifte eier uhindret av regler om forkjøpsrett etter § 4-15 tredje ledd, gjelder det samme flertallskravet for en beslutning som for utgitte aksjer innebærer at aksjeeierne skal ha rett til å overta en aksje som skal skifte eier (forkjøpsrett). Flertallskravet i annet ledd gjelder dessuten for en beslutning som for utgitte aksjer innebærer at aksjeerververe eller aksjeeiere skal ha visse egenskaper, jf. § 4-18.

§ 5-20 første ledd nr. 2 skal lyde:

2. at det i et selskap skal innføres andre begrensninger i adgangen til å overdra eller erverve aksjer enn slike begrensninger som er nevnt i § 5-19 annet ledd;

§ 6-2 første ledd tredje punktum oppheves.

§ 6-4 fjerde ledd tredje punktum skal lyde:

Kongen kan gjøre unntak fra første, annet og tredje ledd.

§ 6-12 første ledd tredje punktum oppheves.

§ 6-14 første ledd nytt annet punktum skal lyde:

Har selskapet ikke daglig leder, står styrelederen for den daglige ledelse, med mindre det bestemmes at det er styret som skal stå for den daglige ledelse.

§ 8-1 første ledd nr. 3 skal lyde:

3. den samlede pålydende verdi av egne aksjer som selskapet har ervervet til eie eller pant i tidligere regnskapsår, og kreditt og sikkerhetsstillelse etter §§ 8-7 til 8-9 som etter disse bestemmelsene skal ligge innenfor rammen av fri egenkapital;

Nåværende første ledd nr. 3 blir nytt nr. 4.

§ 10-12 første ledd tredje punktum skal lyde:

Eiendeler som selskapet mottar som aksjeinnskudd, skal vurderes til virkelig verdi på tidspunktet for revisorbekreftelsen etter § 10-2, med mindre det følger av regnskapsloven at innskuddet skal videreføres til balanseførte verdier.

§ 13-10 annet punktum skal lyde:

§§ 10-2 og 2-6 gjelder tilsvarende, likevel slik at revisors påtegning, jf. § 10-2 tredje ledd annet punktum, tidligst skal være datert åtte uker før generalforsamlingens beslutning.

§ 15-1 første ledd annet punktum oppheves.

§ 15-1 annet ledd skal lyde:

(2) Selskapet må ved omdanningen ha en egenkapital som minst svarer til den aksjekapitalen selskapet skal ha som allmennaksjeselskap. Allmennaksjelovens regler om redegjørelse i § 2-6 og åpningsbalanse i § 2-8 gjelder tilsvarende.

Nåværende annet ledd blir nytt tredje ledd. Nåværende tredje ledd blir nytt fjerde ledd og skal lyde:

(4) Dokumenter som nevnt i annet og tredje ledd skal vedlegges innkallingen til generalforsamlingen.

§ 16-15 første ledd nr. 5 skal lyde:

5. når årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetningen som selskapet skal sende til Regnskapsregisteret etter regnskapsloven § 8-2, ikke er innsendt innen seks måneder etter fristen for slik innsendelse, eller når Regnskapsregisteret ved fristens utløp ikke

kan godkjenne innsendt materiale som årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetning.

II.

I lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven) gjøres følgende endringer:

§ 1-4 annet ledd annet punktum skal lyde:

Unntaket i § 8-7 tredje ledd nr. 2 gjelder også kreditt og sikkerhetsstillelse til fordel for morselskap som hører hjemme i en stat som er part i EØS-avtalen, og som er undergitt lovgivning som tilsvarende eller er strengere enn reglene i §§ 8-7 til 8-9, og til fordel for datterselskap av et slikt morselskap hvis datterselskapet er undergitt slik lovgivning og hører hjemme i en stat som er part i EØS-avtalen.

I § 2-6 skal innledningen til første ledd lyde:

(1) Skal selskapet overta eiendeler eller bli part i en avtale som nevnt i § 2-4, skal det utarbeides en redegjørelse som minst inneholder

§ 2-7 tredje punktum skal lyde:

Eiendeler som selskapet mottar som aksjeinnskudd, skal vurderes til virkelig verdi på dagen for åpningsbalansen, med mindre det følger av regnskapsloven at innskuddet skal videreføres til balanseførte verdier.

§ 2-13 annet ledd skal lyde:

(2) Ved forsinket oppgjør av krav på innskudd i andre eiendeler enn penger plikter aksjeeieren å erstatte selskapet rente regnet av innskuddets verdi etter åpningsbalansen.

§ 2-13 tredje ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Har aksjeeieren ikke kjent adresse, skal betalingsoppfordringen kunngjøres i Norsk lysingsblad.

§ 3-2 annet ledd nr. 2 skal lyde:

2. dekning av underskudd som ikke kan dekkes av posten annen egenkapital etter regnskapsloven § 6-2 C II nr. 2;

§ 3-3 annet punktum skal lyde:

Til fondet skal avsettes inntektsført resultatandel ut over utbytte etter regnskapsloven § 5-17 tredje ledd nr. 4.

§ 4-23 første ledd annet punktum skal lyde:

Meldingen må være kommet frem til selskapet senest to måneder etter at Verdipapirsentralen eller i tilfelle selskapet fikk melding om eierskiftet som nevnt i § 4-20.

§ 5-19 annet ledd nytt annet og tredje punktum skal lyde:

I et selskap hvor aksjene kan skifte eier uhindret av regler om forkjøpsrett etter § 4-15 annet ledd, jf. §§ 4-19 til 4-23, gjelder det samme flertallskravet for en beslutning som for utgitte aksjer innebærer at aksjeeierne skal ha rett til å overta en aksje som skal skifte eier (forkjøpsrett). Flertallskravet i annet ledd gjelder dessuten for en beslutning som for utgitte aksjer innebærer at aksjeerververe eller aksjeeiere skal ha visse egenskaper, jf. § 4-18.

§ 5-20 første ledd nr. 2 skal lyde:

2. at retten til å overdra eller erverve aksjer i selskapet innskrenkes på annen måte enn nevnt i § 5-19 annet ledd;

§ 6-4 fjerde ledd tredje punktum skal lyde:

Kongen kan gjøre unntak fra første, annet og tredje ledd.

§ 6-36 første ledd første punktum skal lyde:

Om tjenestetid og opphør av verv som medlem av bedriftsforsamlingen gjelder §§ 6-6, 6-7 og 6-8 tilsvarende.

§ 8-1 første ledd nr. 3 skal lyde:

3. *den samlede pålydende verdi av egne aksjer som selskapet har ervervet til eie eller pant i tidligere regnskapsår, og kreditt og sikkerhetsstillelse etter §§ 8-7 til 8-9 som etter disse bestemmelsene skal ligge innenfor rammen av fri egenkapital;*

Nåværende første ledd nr. 3 blir nytt nr. 4.

§ 9-6 første ledd skal lyde:

(1) Bestemmelsene i §§ 9-2 til 9-5 er ikke til hinder for at egne aksjer erverves som gave, ved tvangsinn drivelse til dekning av selskapets fordring, ved overtakelse av annen virksomhet gjennom fusjon, fisjon eller på annen måte eller ved innløsning etter § 16-19.

§ 10-4 tredje ledd tredje punktum skal lyde:

Styret kan likevel beslutte at ubrukte tegningsretter skal selges slik at verdien kommer de aksjeeiere til gode som ikke har nyttet sin tegningsrett.

§ 10-12 første ledd tredje punktum skal lyde:

Eiendeler som selskapet mottar som aksjeinnskudd, skal vurderes til virkelig verdi på tidspunktet for redegjørelsen etter § 10-2, med mindre det følger av regnskapsloven at innskuddet skal videreføres til balanseførte verdier.

I § 12-7 skal innledningen til annet ledd lyde:

(2) Innløsning etter krav fra selskapet i medhold av bestemmelse i vedtektene kan gjennomføres uten kreditorvarsel etter § 12-6 dersom

§ 13-10 tredje ledd skal lyde:

(3) Redegjørelsen for det overtakende selskapet skal også fylle kravene som følger av § 2-6 første ledd eller § 10-2, likevel slik at ved anvendelsen av § 10-2 tredje ledd annet punktum, skal redegjørelsen tidligst være datert åtte uker før generalforsamlingens beslutning.

§ 15-1 første ledd annet punktum skal lyde:

Medfører omdanningen at retten til å avhende eller erverve aksjer begrenses etter reglene i aksjeloven § 4-15 annet og tredje ledd, gjelder § 5-19 annet ledd tilsvarende.

Nåværende tredje ledd blir nytt annet ledd annet punktum og skal lyde:

Dokumentene skal vedlegges innkallingen til generalforsamlingen.

§ 16-15 første ledd nr. 5 skal lyde:

5. når årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetningen som selskapet skal sende til Regnskapsregisteret etter regnskapsloven § 8-2, ikke er innsendt innen seks måneder etter fristen for slik innsendelse, eller når Regnskapsregisteret ved fristens utløp ikke kan godkjenne innsendt materiale som årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetning.

III.

I lov 23. mai 1980 nr. 11 om stiftelser m.m. skal § 28A nr. 3 lyde:

3. *Det skal utarbeides konsernregnskap for stiftelsen og selskaper og andre formuesmasser som stiftelsen har bestemmende innflytelse over. Konsernregnskapet skal utarbeides etter reglene i regnskapsloven. Konsernregnskapet skal revideres av stiftelsens revisor, som skal avgi særskilt revisjonsberetning for konsernregnskapet.*

IV.

I lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak gjøres følgende endringer:

§ 4-4 første ledd bokstav g første til tredje punktum skal lyde:

I aksjeselskap og allmennaksjeselskap skal de meldepliktige opplyse om aksjetegning er skjedd uten prospekt som nevnt i verdipapirhandelloven § 5-1. De meldepliktige skal i tilfelle vedlegge en underskrevet erklæring om hvorfor prospekt ikke var nødvendig. Er prospekt nødvendig, skal prospektet og alt annet tegningsmateriale vedlegges, og de meldepliktige skal bekrefte at alt tegningsmaterialet er innsendt til børsen i samsvar med verdipapirhandelloven §§ 5-7 og 5-8.

§ 5-1 femte ledd første punktum skal lyde:

Mottar Foretaksregisteret før registrering varsel som nevnt i aksjeloven § 2-10 første ledd tredje punktum, jf. § 10-7 tredje ledd annet punktum, allmennaksjeloven § 2-10 første ledd tredje punktum, jf. § 10-7 tredje ledd annet punktum, eller verdipapirhandelloven § 5-13 annet ledd fra en tegner som hevder å være ubundet, skal saken oversendes til børsen dersom innsigelsen kan prøves etter verdipapirhandelloven § 5-13.

V.

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Oslo, i justiskomiteen, den 10. juni 1999.

Kristin Krohn Devold,
leder.

Bjørn Hernæs,
ordfører.

Jan Simonsen,
sekretær.